

עירובין כו: (תחילת הפרק) עד כח. (הנקודתיים שבאמצע העמוד)

ביאורי מושגים
 כשהתורה מביאה מילה כוללת (למשל - 'בכל אשר תאבה נפשך'), אחרי זה מילים מפורטות (למשל - בבקר, בצאן וכו'), ואחרי זה שוב כלל (למשל - 'בכל אשר תשאלך נפשך') ניתן ל'השתמש' בשני כללים לימודיים:
 כלל ופרט וכלל - אין בכלל אלא מעין הפרט - התורה מתכוונת לקבוצה כללית שיש לה מכנים משותפים (או 2 או 3 עיני ביאור מושגים בצד שמאל למטה), עם הפרט המובא באמצע,
 מיעוט ריבוי ומיעוט - מרבים את כל המקרים וממעטים רק דבר קיצוני אחד.
 תמד - מים המעורבבים ב'תרכיז' (שמרים שנשארו מיינ). הגמרא מחלקת בין תמד שתסס (הסוכר הפך לאכוהול) לתמד שלא תסס (הסוכר נשאר סוכר).

ניתן לערב במים המעורבים במלח.

משנה

ר' יוחנן: גם כשהמשנה קובעת כלל אין זה אומר שאין לו חריגים (ואפילו אם המשנה מונה חריגים אין זה אומר שאלו החריגים היחידים):

מקומות שבהם המשנה מביאה כלל ויש לו חריגים:

- עירוב** - לא מנו פטריות וכמהין - שאין לערב בהן.
- מצוות שנשים פטורות** - לא מנו מצה, שמחה והקהל - שנשים חייבות, ולא מנו ת"ת, פו"ר ופדיון הבן - שנשים פטורות.
- מושב הזב** - לא מנו את מרכב הזב - שנטמא.

מה מוגדר כאוכל:
 מותר לערב ולהשתתף בכל מאכל - חוץ מבמים ובמלח, ניתן לקחת בכסף מעשר שני כל מאכל - חוץ ממים ומלח, הנודר במזון אסור בכל מאכל - ומותר במים ובמלח.
מעמדו ההלכתי של האוכל המותר בעירוב:
ת"ק: ניתן לערב לנזיר ביין, ולישראל בתרומה.
סומכוס: ישראל יכול לערב רק בחולין ולא בתרומה.
מקום הנחתו של האוכל:
ת"ק: מותר לערב לכהן בתוך בית הפרס.
ר' יהודה: מותר לערב לכהן גם בבית קברות.

'ולדות הארץ' - הדגש על הכלל הראשון, 'גידולי קרקע' - הדגש על הכלל השני.

ביאורי מושגים
ישנן שתי דרכים ללמוד כלל ופרט וכלל:
דרך א': הדגש הוא על הכלל הראשון - ממעטים כל דבר שאין לו 3 מכנים משותפים עם הפרט.
דרך ב': הדגש הוא על הכלל האחרון - ממעטים כל דבר שאין לו 2 מכנים משותפים עם הפרט.

מקורו של בן בג בג:
'בבקר ובצאן ובין' - מכאן שלבקר, לצאן וליין ניתן להוסיף גם דברים נלווים.
בשכר - מכאן שתמד שהחמיץ (תסס) נחשב שכר.

ר' יוחנן: הלימוד על הבקר מיותר. ניתן היה ללמוד עור של בקר מעור של כבשים, מי שיענה על קושיה זו אסחוב אחריו את בגדיו לבית המרחץ.

מה ניתן לקנות בכסף מעשר
פירות, בשר בהמה, וחיה - ניתן (מפורש בכתוב).
עופות - התנאים הדורשים כלל ופרט - 'ולדות הארץ': לא ניתן. התנאים הדורשים כלל ופרט - 'גידולי קרקע': ניתן.
התנאים הדורשים מיעוט וריבוי: ניתן.
דגים - התנאים הדורשים כלל ופרט: לא ניתן. התנאים הדורשים מיעוט וריבוי: ניתן.
ציר דגים ללא דגים - מי שלא מתיר דגים - לא ניתן. מי שמתיר דגים - ר' אליעזר: לא ניתן. ר"י בן גדיש: ניתן.
תמד שתסס: בן בג בג - ניתן.
הבלעה
עור עם בשר וכד עם יין: בן בג בג - ניתן.
מים עם מלח (ולר"י - ושמון): מוח' אמוראים: דעה א': ניתן. דעה ב': לא ניתן.

עירובין כח. (הנקודתיים שבאמצע העמוד) עד עירובין כח: (ש6 מהסוף)

ירקות אלו הינן סוג של תבלין, אולם כיוון שיש האוכלים אותן כמו שהן ניתן לערב בהן.

פעפועין (לא ברור מהו) וחלגלוגות (רגלה): ניתן לערב בהן.

גודגדניות (כוסברה):
קשות - אינן ראויות לאכילה כיוון שהן מזיקות - אין לערב בהן.
רכות - מעקרות, לכן ראויות לאכילה רק למרובי ילדים - ניתן לערב בהן (כיוון שהן ראויות לחלק מהאוכלוסיה כולם יכולים לערב בהן (כמו שמצינו לגבי יין לנזיר)).
מדיות - אינן מזיקות כלל - ניתן לערב בהן.

ההלכה כילד!
טעם הדבר: כיוון שלא נגמר גידול הפרי אין לומר עליו 'פרי' ויש לברך עליו 'שהכל'.

חז"ז (תבואה שנקצרה מוקדם מדי):
רגיל: אין לערב בו (כיוון שרוב העולם לא אוכל אותו).
חז"ז גינתי: לגבי עירוב: ניתן לערב בו.
 לגבי ברכה: ר' יהודה ור' זירא: 'פרי האדמה'. הילד שלמד אצל ריב"א: 'שהכל'.

ההלכה כילד!
טעם הדבר: הכשות יונק מהאדמה, שהרי כשהשיח נעקר מהאדמה הכשות מת.

כשות (צמח הגדל על שיחים):
ברכתו: ר' זירא: 'פרי האדמה'. הילד שלמד אצל ריב"א: 'שהכל'.

טעם ההבדל בין עירוב, טומאה ומעשר:
עירוב: רק אוכל הראוי לאכילה ללא שום תיקון.
טומאה: כל אוכל הראוי לאכילה ע"י תיקון קל.
כסף מעשר: כל אוכל הראוי לאכילה אפילו ע"י תיקון כבד.
לכן:
קור - הראוי לאכילה רק ע"י תיקון כבד - נחשב אוכל רק לעניין כסף מעשר.
כפניות - הראויות לאכילה ע"י תיקון קל - נחשבות אוכל לעניין כסף מעשר וטומאה.

כפניות (תמרים שלא הגיעו לבישול מלא):
זכריות (שאינן עתידות להבשיל יותר): נחשבות אוכל לכל דבר ועניין.
נקביות (שעתידות עוד להבשיל): לעניין לקיחה בכסף מעשר: נחשבות אוכל. לעניין טומאת אוכלין: נחשבות אוכל. לעניין עירוב: לא נחשבות אוכל.

קור (חלק רך שצומח על הדקל ומקשיח עם הזמן):
לעניין ברכה: שמואל והתנא ר' יהודה: 'שהכל' (וכן הלכה). ת"ק והאמורא רב יהודה: 'פרי האדמה'.
לעניין לקיחה בכסף מעשר: נחשב אוכל. לעניין עירוב וטומאה: לא נחשב אוכל.

שמואל שיבח את דעתו של רב יהודה, תלמידו. למרות זאת הלכה כשמואל (כיוון שאנשים לא זורעים את הדקל על דעת לאכול את הקור).

שקדים - חיובן במעשר:
ת"ק: מרים קטנים, ומתוקים גדולים - חייבים, השאר - פטורים, ר' יוסי (גירסא א'): גם הגדולים וגם הקטנים - פטורים, ר' יוסי (גירסא ב'): גם הגדולים וגם הקטנים - חייבים.

עירובין כח: (ש6 מהסוף) עד ל. (ש17 הנקודתיים)

ביאורי מושגים

'ופרסאי הוו כולי עלמא?' - הגמרא אצלנו, בדף הקודם ובמקרים נוספים, דנה במקרים שבהם יש מנהג לרוב העולם ומנהג לקבוצה מסוימת. במקרים אלו יש להבדיל בין שני תרחישים:
תרחיש א': ההבדל נובע מהבדל במצב המציאותי - אנשים עניים לובשים בגדים בלויים כיוון שאין להם כסף לקנות בגדים גדולים ויפים, פרסיים אוכלים בשר צלי לבד ללא לחם כיוון שהבשר מצוי להם בשפע.
תרחיש ב': ההבדל לא נובע מהבדל מציאותי במצב - בבליים אוכלים חזיז שבעיני שאר העולם אינו ראוי לאכילה. 'בית מנשיא' סוחטים רימונים בעוד ששאר העולם לא מחשיב את המין שיוצא מרימונים.
 בתרחיש ב' ברור שהמיעוט בטל אצל הרוב. בתרחיש א' נחלקו רבה ורב יוסף האם מתחשבים בקבוצת המיעוט.

רב יהודה בשם שמואל:

אוכל שנאכל בפני עצמו - צריך שיעור שאוכלים ממנו 2 סעודות.

אוכל שמגיע כתוספת (סלט, ממרח וכיו"ב) - צריך שיעור הנדרש כדי ללוות מזון 2 סעודות.

ציטוט מהמשנה

שיעור האוכל הנדרש לעירוב - מזון שני סעודות.

שיעורי האוכלים הנדרשים לעירוב

כשות, ירק קליא, פולין לחין - כמלא היד.

חזיז - כמות שאוגדים אותה.

ירק סתם - לוג (בין 346 ל600 סמ"ק).

פירות: ת"ק: אתרוג - יחידה אחת.

רימון - צמד יחידות.

אפרסק - 5 יחידות.

אגוז - 10 יחידות.

תפוח ותמר - קב (בין 1382 ל2400 סמ"ק).

אבא שאול: פירות שבשוויים ניתן לקנות מזון שתי סעודות.

גרוגרות - ת"ק: או קב או מנה (דבוקה של גרוגרות), ר"ע: חצי מנה.

יין - ת"ק: ½ לוג (בין 172 ל300 סמ"ק).

ר"ע: ¼ לוג (בין 86 ל150 סמ"ק).

שמן - ת"ק: ¼ לוג (בין 86 ל150 סמ"ק)

ר"ע: 1/8 לוג (בין 43 ל75 סמ"ק),

שכר - ½ לוג (רש"י: ½ קב)

שתייתא (מאכל העשוי מקמח של תבואה קלויה ודבש):
ראב"פ: 2 כפות, **אב"י:** 2 בוני דפומבדיתא.

בשר

חי - כדי שיאכלו ממנו 2 סעודות
צלי - רבה: כדי ללוות אכילת לחם של 2 סעודות
רב יוסף: כדי שיאכלו ממנו 2 סעודות.

ביצה: רנב"י: אחת, **סיני:** שתיים.

רוב דין פירות, גרוגרות, יין ושמן למדו האמוראים בהיקש מדין נתינת מעשר לעני (כשמחלקים מעשר עני יש חובה לתת לכל עני כמות המספיקה לפחות 2 סעודות).
 הגמרא מביאה ברייתא ומשנה המונות שיעור 2 סעודות במינים שונים.
 האמוראים נחלקו האם ניתן להקיש רק מהמשנה או שגם מהברייתא.

את שיעור תמר למד ר"י מדיוק מברייתא - אולם אב"י דחה את הדיוק.

רב יוסף ורבה נחלקו האם ניתן להקיש ממנהג של חלק מהאנשים על שאר האנשים (עיינין ביאור מושגים).

אוכלים בעייתיים בעירוב

תרד - מותר לערב בתרד חי או מבושל כראוי. תרד חצי מבושל אינו כשיר לאכילה ולכן אין לערב בו.

בצל - גוף הבצל - ראוי לאכילה ומערבין בו, עלי הבצל - אינם ראויים לאכילה ואין מערבין בהם (ואם העלים גדולים מזרת - מותר).

צירוף כמה מאכלים לעירוב

המשנה קובעת ש**מותר לצרף מאכלים לעירוב**:

רב יוסף: רק אם מכל מאכל יש לפחות שיעור סעודה.
מסקנת רבה: ניתן לצרף ללא הגבלה!

ביאורי מושגים

מת המוטל בבית - המשנה במסכת אהלות (ג:ז) קובעת שכיוון שהגופה עתידה לצאת אנו מתייחסים אליה כאילו היא יוצאת ברגע זה ממש - לכן עקרונית כל פתח שדרכו ניתן להוציא את המת - טמא

אבל אם יש פתח ייעודי שדרכו אמורים להוציא את המת - רק הפתח טמא ו**שאר הפתחים טהורים**.

מהו פתח ייעודי: אפשרות א': תיכנן להוציא דרכו (תקף רק אם יש בו מעל 4 טפחים)
אפשרות ב': כשהפתח הוא פתוח והשאר נעולים (גם זה תקף רק אם יש בו מעל 4 טפחים)
אפשרות ג': כשבפתח הוא יש 4 טפחים ובשאר אין.

הגמרא שלנו מחדשת שבגוף גדול כמו של עוג מלך הבשן: אופציה א' וב' תקפות רק אם יש בהן שיעור כדי להוציא את עוג (ואין מסתפקים ב4 טפחים כבמקרים אחרים).
אופציה ג' תקפה גם אם בפתח הוא יש רק 4 טפחים.

עקרונית אין אנו סומכים על פתח הרחב 4 טפחים כיוון שבכל מקרה יש להרחיבו.

לכן אם יש כמה פתחים ברוחב 4 טפחים - אפילו אם חישב להוציא באחד מהם (אופציה א') או שחלקם סתום (אופציה ב') - לא מועילה מחשבתו.

אבל אם רק אחד מהפתחים רחב 4 טפחים (אופציה ג') - אנו מניחים שהפתח שירחב הוא הפתח הגדול ולכן הוא מועיל להציל על שאר הפתחים.

דברי ר' שמעון בן אלעזר

דברי ר' יוחנן